

ПОЕТИ ОТ ЕДНО ПОКОЛЕНИЕ

ДАЛЕЧ ОТ ЗВЕЗДИТЕ

Просто не усетихме кога тревожният октомврийски дъжд неспокойно заби по поетичния прозорец на Любомир Левчев, просто не видяхме кога нежният юноша възмъжа в сериозен млад поет, който упорито търси свой стил в поезията. Първите стихове на Л. Левчев по страниците на младежкия печат бяха поръсени с много звезди, с много нежна романтика. Но той бърже стъпи на земята. Огледа се. Видя неспокойния лик на нашата съвременност, потърси нови пътеки към поетичната истина. Много скоро той се превърна в горд наш съвременник, когото възхищават величавите победи в Космоса, когото вече не увличат милите, старинни звуци на дядовата гъдулка. Той иска да живее с ритъма на едно приприяно, задъхано, динамично време. Той носи нещо ново със своя стих, енергичен и експресивен, ударен и злободневен, той иска да долови сложната диаграма на психиката на съвременника, разпокъсаното, импресионистично мислене на цивилизования градски човек. Лирическият герой на поезията на Л. Левчев живее с тревожните изменения на нашата планета, с дълбоките промени, които стават в нашия обществено-икономически живот. Това обществено неспокойство е една от привлекателните черти на поезията на Левчев. За разлика от други млади поети, които се пилеят по детайлното и незначителното, Л. Левчев търси нов граждански глас в поезията, но изразен вече с по-нови езикови средства.

И новата стихосбирка на Л. Левчев е обърната изцяло към съвременността, към строителството, към живота на нашата младеж. Той написа някои интересни стихотворения за строителството. Неговите поетични хроники за нашите строителни дни не са скучновати протоколи, а стихове, отличаващи се с една свежа строителна романтика, с жизнеутвърждаващо чувство, с конструктивен патос. Л. Левчев успява поетично да приповдигне нашата трудовостроителна действител-

ност, да опоектизира трудовото ежедневие, да разчупи баналната рамка при неговото изображение. И в тая посока той успя да напише редица интересни поетични творби. В стихотворението „Кремиковско начало“ има хубава атмосфера, едно ново образно виждане:

Картината съвсем не е красива —
Едно поле.
Една кафява угар.
Над нея слънце — ниско и мъгливо.
И нищо друго.

Кой дръзна да посее вместо жито
тук
на мечтите семената?...

... Димят,
димят загадъчно браздите,
като огнище на прабългарски гадател.

Една от най-сполучливите творби на Л. Левчев, поместени в стихосбирката „Завинаги“, е „Недейте обвинява нашето слънце“. Тук младият поет проявява завидно познание при рисуване обстановката, сред която плуват „ресторантските философи“, сполучливо противопоставя трудовите хора на нашата страна, златото на работническата класа, което осъмва по скели и строежи, на неверниците и скептиците. И всичко това той извършва не декларативно, не издига голи антихудожествени тези, а си служи с убедителния език на поетичните образи. Това е едно от най-прочувствените стихотворения на Л. Левчев, в което той се домогва до нравствен патос, до една убедителна воюваща истина. Той много сполучливо разобличава всички ония, които споделят старата скептична и филистерска мъдрост, че „няма нищо ново под слънцето“. Но трактовката на смъртта не ни харесва, макар че поетът по нов начин вижда смъртта, като стар келнер. Някои детайли опошляват образа на смъртта, наложен на нашето съзнание чрез стиховете на много велики поети. Но незави-

симо от това стихотворението си остава една талантива поетична творба, в която има атмосфера, нова образност, остра гражданска мисъл.

Л. Левчев е от ония млади поети, които се свързваха с живота на нашата младеж. Може би е рано още да му се дава прозвището „комсомолски поет“, но е факт, че той написа редица стихотворения, в които отразява новия живот на нашата младеж. Той често намира интересни сюжети, въпреки че не винаги успява успешно да ги разгърне, поетично да ги въплъти във високо талантиви стихотворения.

Стихотворението „Внезапни мисли“ е интересна творба, нелишена от правдивост, от поетическа и политическа истинност. Още първият куплет ни увлича със своята лекота, със своята занимателна фраза:

Принцесата на уличната дързост.
Момичето от мъжките квартали,
умееше да се разделя бързо
и нови небеса да си намира.

Но тук позицията на автора е твърде ясна. От една страна, той не иска да вземе позата на строг съдия, от друга страна, не иска да се нареди до ония лицемери, които нямат нищо против да бъдат насаме с „принцесата на уличната дързост“, но на обществено място гласуват за нейното изключване от редовете на Комсомола. Тая яснота на позицията на автора хвърля и сянка на яснотата върху стихотворението. Но все пак в него има хубави места, находчиви, сполучливи характеристики, стремжак обективно да се предаде трагедията на това момиче. Стихотворението е показателно, че младият поет не изсмуква темите си от пръстите, а търси допир с живота.

Любомир Левчев живее със съвременността, възлнува се от нейните проблеми, стреми се да разбере и нейните хора. По-някога той надниква и в трагичните противоречия на някои личности, както е случайч с рано загиналия млад поет Пенев. На него Левчев е посветил едно от най-хубавите си стихотворения. Стихотворението „Песен за безсънието“ е пропито с настроение, в него отеква мъжествена скръб по загиналия поет:

В такива мигове на изпитание,
когато падат мълнини отвред,
когато цялото сърце е рана,
тежко ти,
ако си поет!...

Той обаче бърза в своята приприяност да хвърли яснота върху всичко:

За мене вашата смърт не е загадка.
За мене вий не сте самоубийци и т. н.

Всички познавахме П. Пенев, но май много добре не го познавахме, щом неговата смърт ни изненада. И той като всеки истински творец занесе в гроба си своята човешка загадка, тайната на своята индивидуалност.

Левчев не е безкрил поет, който е лишен от романтичен полет. Обратно! Той е един от най-романтичните млади поети, с романтична страст се отличават неговите стихове за строителството, неговите балади. Една от най-хубавите балади в нашата съвременна млада поезия е тая на Л. Левчев „Романтична балада“:

И мракът стана два пъти по-черен
от черната ѝ рокля,
от чорапите
и панделката черна на косите ѝ.
Тополите като клюкарки
главите си зелени приближават.
И шепот глух ръми над парка:
Все още твърди са гърдите ѝ...
Все още властни са очите ѝ...
Все още тя е хубавица...

Тук има свежа образност, фантазия, красива баладиност, бликащ романтизъм. Тая романтична чистота на образите идва от едно възторжено, чисто възприемане на света. Романтичният разказ ни изглежда като някакво пролетно видение, очарователно и недействително, същевременно правдиво и убедително. Тук сполучливо е прелетен баладициният момент с реалистичния и всичко това се отличава с поетична свежест, макар че с някои свои похвати лиричната творба на Л. Левчев ни напомня на толкова песни, изпети под балкона на европейския романтизъм.

И накрая искаме да отбележим една съществена черта в творческия облик на младия поет, която го отличава от други поети. Левчев е поет, който е склонен към известен интелектуализъм. Той старателно търси афористичната интелектуална мисъл. На нас ни се нрави тая черта, която предава по-смислен и задълбочен характер на неговата поезия. Нищо, че той не винаги успява, както в „Appassionato“ важното, е че наред със своя лиризм, търси една по-голяма интелектуална въгълбеност. А това не може да не даде своите положителни резултати.

И все пак въпреки някои сполучливи творби, стихосбирката „Завинаги“ не остава много благоприятно впечатление.

Разбираме, че не всяка втора крачка на младия поет може да бъде премерена, да бъде брънка от една възходяща спирала. Възможно е в даден момент талантът да се поколебае, да изживее депресия, да по-

търси нови пътища за развитие. И това развитие не винаги трябва да бъде идеално права линия. Но тревогата ни идва не от това, че втората книга може да се окаже по-слаба от първата. Възможно е първата книга да съдържа повече поетическа свежест. Това е напълно естествено. Друго ни тревожи — че в младия, красив поетичен глас на Любомир Левчев стремително започват да нахлуват фалшиви тонове, декламационни интонации. Органичността и позата все повече започват да съжителствуват в неговата поезия. Все повече те подяждат искреността на поетичните му изживявания.

★

Преди няколко години ние повече вярвахме на Любомир Левчев, че звездите са негови, че една „кама кастилска“ ще напоти за последния бой. В такива строфи имаше една хубава поза, един дързък юношески поглед, един стремеж да се обхване голямото. И тогава когато усещаме нагласата, бивахме подкупвани от младежката разпаленост, от комсомолската чистота, от редките пориви на младостта. И все пак не беше малка декларацията да кажеш: „звездите са мои“. Ние я прочитаме, леко се усмихваме и минавахме нататък. Добре! Нека звездите са твои, щом ги изисква неудържимата младост. Но можеш ли да понесеш тежестта на тая декларация? Можеш ли винаги да бъдеш звезден поет, можеш ли винаги да държиш възторга си на такава висота, от която хората да се вдъхновяват?

Ще ни бъде тежко, ако той чист, възторжен лирик в следващите крачки измени на себе си.

А с какво младият поет е стрешил, че да бъдем така подозрителни? На пръв поглед няма нищо, нищо особено не се е случило, няма печален инцидент, който да предизвика тревога. Младият поет пише идейно заострени стихотворения, стреми се да свърже своите поетични преживявания с живота, прелива свежа кръв в старите поетични лозунги, търси нова, оригинална образност, проявява актуална гражданска отзивчивост. И все пак нещо не е в ред, нещо дълбоко ни смущава, неусетно в нас нараства някаква тревога за съдбата на този млад поет.

Преди години ние четяхме от други поети повече непохватни, чепати стихове, те не се отличаваха с такава култура на поетичното мислене, с такава острота на политическото възприятие, както последните стихове на Л. Левчев и все пак в тях имаше по-голяма искреност, по-голяма естественост, по-малък стремеж към маниерност. Ще кажете сега времената са други! Време е в поезията да се намерят други средства за словесно изразяване,

да се намери една по-раздвижена поетична форма. Но не всичко е чисто в тоя законен глас на времето за нови поетични форми. Тук се долавя и далечното ехо на умерени култури и необуздания авторски стремеж за „налагане“ с цената на всичко, даже на чисто външни средства.

Любомир Левчев е един от талантливите нетърпеливици в средата на нашата млада поезия. Той иска бърза и шумна поетична изява и на тая плоскост често е склонен към оригиналничене и маниерничене с фразата. И това е още по-опасно, че не става на фона на унила формалистична-стилистична игра, а на фона на една богата идейно-политическа проблематика. Понякога младият поет подчинява искреността, жертвува я за своя замисъл, готов е да смачка естествеността, простотата на поетичните изживявания, само да постигне някой замаяващ, изненадващ образ, някой обръщаща с главата надолу нещата поетическа декларация. И подобни стихове на пръв поглед ти изглеждат дръзки, а ще видиш, че това е една твърде пресметната дързост в рамките на едно фалшиво чувство, дързост, за която нищо не се заплаща. Странна дързост! На такива стихове им липсва едно основно нещо, въпреки всичките техни мними достойнства — правдивост. Левчев понякога така затяга нещата в желаната посока, че се получава едно изкривяване.

Още когато разгръщаме новата му стихосбирка „Завинаги“, още при прочитането на първото стихотворение, ни парва някакво дълбоко недоверие, отблъсква ни някаква нараснала поза, някакво несконтролирано поетично самомнение:

Мен не ще ме вземат на ракетата! . . .

. . . Безпогрешен електронен лекар
ще се взре в мен.

Ще ме преслуша.

И ще блесне:

„Не!“

Зная —
неритмично е сърцето ми,
брулено от земна скръб
и обич.
Толкова цигари съм изпуснил,
че на pewno
станали са черни
тези мои бели дробове. . .

И напразно ще се защитавам.
И напразно ще се оправдавам —
че сърцето
бърка от вълнение,
че ще има нужда и от мене.
че звездите мои си остават. . . и т. н.
и т. н.

Но какво мисли Любомир Левчев? Защо смята, че зад хубавите думи читателите няма да видят позата? Нима се надява, че всичко това ще се вземе за чиста монета?

Дълго време преди откриване на ракетата, преди спускането на съветския спътник, надали е имало човек, който да не е мислил, да не се е възмущавал от величието на творческата мисъл, завладяваща космичното пространство. Всеки знае, че в това предприятие — да се лети с ракета — ще има страх. И все пак сигурно ще се намерят хора, които да преодолеят тоя съвсем човешки страх от неизвестността на мировото пространство.

Но нашият млад поет, без да му трепне мускул на лицето, без да изпита най-малка боязън в сърцето — така изведиш се решава бърже да лети на ракета, взема една преласено героична поза, една непоколебима стойка, която буди подозрение. Тоя героизъм е изразен по твърде лекомислен начин, момчешки необмислено и, без да подозира носителят му, на места буди комично впечатление със своята евтина претенциозност и помпозност. Тук не само е отпаднал естественият елемент на страха, а въздушевляването е превърнато в балон. Останало е да стърчи само едно голо пъчене.

О, Земя!

Завинаги при тебе

аз оставам като канарите,

като прелетите от зърното сребро,

като водопадите

като чинарите

като вятъра, дъхтиц на колендро...

Искрено да си признаем, до стихотворението на Левчев „Осведомителен бюлетин“, излязло на страниците на в. „Литературен фронт“, не бяхме разтревожени за съдбата на тоя млад поет. Винаги сме гледали на него като на един културен, склонен към оригинални виждания автор, упорито търсещ свой стил в поезията. Вярно е, че понякога в своите търсения той прекалява, не винаги успява да осмисли своите поетични „находки“, своите сполучливи лирични хрумвания, своите поетични „открития“. Но това стихотворение на Левчев ни изненада, чак сега почувствувахме докъде могат да доведат поетическите волности, избликът на самоцелни поетични дързости у един млад поет, когато престане, както се казва, да „свещенодействува“ с изкуството.

Стихотворението е една неправдоподобна история, която не може да убеди и най-лековерните. Малко вероятно ни се вижда нашата младеж, за която имаме най-добро мнение, да бъде така своеобразно „политизирана“, както в стихотворението на Левчев. Едва ли младежът ще изпусне от

погледа си живото, хубавото момиче, за да гони апаратчето с новините, които може да узнае винаги. Истината е обратна на това, което ни е разказал поетът, по е правдоподобно другото да се случи в живота — запленият младеж да не чуе за парещите новини и за тоя си лирически захлас да стане обект на леко осмиване. Но в тоя си вид стихотворението е неубедително. Малко странен ни се струва тоя младеж, който уж е носител на такава модерна психика, на такава политическа „заостреност“, а вижда в едно обикновено момиче с конска опашка черти на гравюра на средновековен художник — чудновата смесица между ново и старо, която най-малкото говори за духовно безстилие. Тук има нетърпими маниери изрази, като „гласове на момичата яздела вятъра“. Без да е подготвил такива големи обобщения, без чувство на мярка, без всякакъв поетичен такт, младият автор високо заявява на всеослушание:

О, човечество!

Колко приличаш ти

на момичето

и на мене!

Колко често от ласки и нежност

отричаш се,

за да бъде човешката обич спасена.

Стихотворението не дава повод за такива гръмки тиради, интересно как е достигнал младият поет до тях?

Далеч сме от мисълта да твърдим, че Левчев, който е написал толкова смислени стихове в миналото, е станал някакъв съзнателен принизител на човешките чувства. Той е стигнал до такова модернистично „тълкуване“ на чувствата само от желание на всяка цена да каже нещо „ново“, „оригинално“, да изненада със своя необикновен замисъл. До там може да доведе необмислената дързост, когато я оставиш да тече не по каналите на сърцето, а по улците на някакво неправдоподобно съчинителство.

По тоя път се стига до хубави лъжи, но все пак лъжи. Дързостта престава да бъде духовна категория, когато стане самоцелна, обект на любоване. Тя може да доведе до евтино поетично предизвикателство, до кресливо поетично самонимие. От такъв фалшив патос са заразени редица творби на тоя млад поет, представени в последната му книга. А това е една сериозна опасност по пътя на неговото поетично развитие.

Вижте само какво младежко „перчене“ има и в стихотворението „Моето желания легло“, само с какви помпозни, надути фрази се сблъскваме (О, вдъхновително — утрешен, делничен ден!) (А поетите от край време не са много обичали ежедне-

нието, катадневността, особено романтичната). Тук има фрази, които ни пренасят направо на сцената, а не в живота, които са нетърпими със своята театрална маниерност. Как няма да се смутиш от такива страшни заклинания:

Моят живот не наричайте смешно безумие.
Няма да видите клюмнало моето чело!
А ако аз не изпълня най-дръзките думи,
бездна да стане
желязното мое легло!

В това пропито от фалшив патос стихотворение, можем да намерим и хубави места, щастливи попадения, интересни хрумвания, едно бодро чувство. Някои строфи направо отнасят към жаровските години в съветската поезия:

„Аз съм на слънцето двойник
и пролет ви нося!
Моя е новата песен
и новата мисъл!“

Но все пак общо взето е пропито от един отблъскващ театрален тон.

Младият поет трябва много добре да съзнае, че стихотворения като „Епитафии“ са направо вредни творби по пътя на неговото творческо развитие, че те са пропити с кух и условен възторг, с позырство и нескромност. Какъв смисъл има да бъде намесвана вселената в чисто човешки, обикновени работи, в такъв планинарен мащаб да се разглеждат прости неща. Всичко тук е така раздуто, така неестествено, гръмко, че се чудиш как е могло да излезе от перото на автора. Какво е това кокетиране с големи имена? Един път „Аз и Байрон“, друг път „Аз и Ма-

гелан“, много стана — това е повече от младежка дързост!

Кой е дал право на една група млади поети, между които най-често Левчев и Башев, така често да апелират към човечеството. А те не могат ли да си помислят за момент, че човечеството може да не подозира тяхното съществуване, може да не дочуе техния зов? Заслужава да се замислят и за това, позволено ли е на млади поети да се държат на „ти“ с българския народ. Те трябва да знаят, че тоя „неук“ народ малко хора е признал за първенци на националната си литература, въпреки всички шумни изяви и манифести за привързаност от край време от страна на поетите.

Любомир Левчев има за какво да бъде хвален. Знаем, че други другари ще изтъкнат хубавите черти на неговата поезия по-подробно. Заслужено преди години критиката го прие с ласка. Но за някои неща не трябва да си затваряме очите. Ако в тая възторжена младежка душа не се зароди едно брутално отношение към времето, една житейска пресметливост и поетична хитрост, можем да очакваме от него много още хубави стихотворения. Но нека той със своята поетична целомъдреност не прекалява, не прави от нея поза, тайно не ѝ се любовва, не кокетничи със своя законен младежки възторг.

Любомир Левчев на всяка цена иска да ни убеди, че звездите са негови, че е най-непокойният гражданин, най-развълнуваният съвременник. Това е негово желание и ние ще уважим това му желание. Но неговият космичен полет в стратосферата не му дава право да не доразбира някои земни работи.

2. „МАЛКО РОМ, МАЛКО ХЕГЕЛ, МАЛКО ИВ МОНТАН“

Владимир Башев кръсти първата си стихосбирка „Тревожни антени“. Все пак в тая малка книжка, с корица, замрежена от жици, се съдържаха някаква тревога. Това е тревогата на младия човек в съприкосновението му с околната действителност, неспокойството на младостта, на любовта, на пробуждащата се човешка мисъл. В тая първа стихосбирка имаше нещо много изповедно, чертаеше се поетично кредо за света, говореше се за прости човешки неща. Разбира се, не всичко в нея беше редно, имаше поетично кокетство, фраза, превзети чувства, но във всичко това се чувствуваше младост, биенето на криле — неща, които всичко прощаваха, омилостивяваха и най-строгите съдници.

От тогава очаквахме все повече тревожни песни от тоя поет, с всеки изминат ден поезията му трябваше да се превръща

във все по-тревожна антена. Декларациите му за тревожност ни се нравеха, въпросите, които бяха в центъра на неговите поетични преживявания, ни интересуваха, това бяха най-жизнените въпроси на човека. И в последната си стихосбирка „Преодоляване на гравитацията“ Владимир Башев не е изгубил драгоценното чувство за съвременност, иска на всяка цена да върви в крак с времето. Той иска да намери пътя на своето поколение:

Обвиняват ни, че сме нетърпеливи!

А ние израснахме в скута на улицата
при нейните гладни хора
и гладни кучета
и невръстни тръгнахме
да браним революцията
с остри детски юмручета.
Беше странно и весело,
преди да можеш да пишеш —

да рисуваш плакати хубави;
преди да ходиш на училище —

да дишаш

ентузиазма
на пълните клубове;
преди да си влизал
в затворите —
престъпници да конвоираш;
преди да познаваш
душите на хората —
да тичаш и агитираш;
и без да разбираш от математика —
да строиш
по чертеж и план,
и без да знаеш какво е романтика —
да се люшкаш пиян
от великата радост,
че в грохота
на това време сурово
ти принуди спохата
да се вслуша в твоето слово!

Този
път не е посипан с рози!
Този път
не е настлан с конфети!
Той върви през омрази и злобища,
но затова пък свършва
не в градските гробища,
а на други планети.
И когато нетърпеливите
стигнат звездите,
закъсниялите ще се будят,
изумени ще си трият очите
и ще се чудят
как едно поколение
трансформира своето нетърпение
в ярост и обич,
в стомана и песен,
в гориво за нова авиация
и преодоля
не само земното мракобесие,
но и земната гравитация!

Да се абстрахираме от фразистия стил,
от многословието, от опоезизирания рационализъм и вътрешна сухота на стихотворението, от версификаторската лекота, с която е написано на места. Нас повече то ни интересува като програмно стихотворение, като стихотворение, което се мъчи да начертае духовната биография на поколението. Нека погледнем на него само от тая страна. В стиховете на Башев и Левчев можеш да откриеш много от психическия строеж на съвременния човек, по-точно на съвременната младеж.

Това е поколение с малко по-особен психически склад, то сформира основните си житейски впечатления в условията на нашата нова социалистическа действителност.

Това поколение не познава черните хартии по прозорците, не е стояло сгъшено над нелегалните радиостанции, не е

ловило в етера далечния глас на тайния преподавател, не се е опивало от военните комюникета, не е треперело за съдбата на своите близки. Какво знае то за по-старото поколение, горящо живо в живото антифашистско движение, което не гледа на картата на Европа с любопитни детски очи, а гори в огъня на борбата? За разлика от „убийственото поколение“, това поколение ние сме свикнали да го наричаме било сериозно, било иронично „щастливо поколение“.

Но най-добрите от младите поети имат съзнание за своето историческо „готованство“. Те знаят много добре, че са длъжници на историята, че нейният безпопаден валак е минал покрай тях, че те не са станали горивен материал на историческия процес. Хубаво е, че в техните стихове долавяме понякога гласовете на незабравимите мъртви, че често пъти дават знак на искрена и дълбока почит, макар че понякога има и стихове на външна признателност, на твърде пафоски заклинания пред мъртвите. И все пак героичното минало не е основния мотив на тяхното поетично творчество, но доколкото се мярка в техните стихове, то е показател за нравствено съзнание, за гражданска чувствителност.

Редица от тях и то най-добрите влязоха без гражданска биография в нашата поезия и това много добре се чувства. Разбира се, затова те не могат да бъдат винени. Но тук могат да бъдат направени някои любопитни паралели с по-старото поколение поети, което влезе с по-голям житейски и революционен стаж в поезията, което познава суровия патос на борбата, минало е през школата на РМС и партията.

Когато Г. Джагаров например говори „Революцио!“, това звучи често претенциозно и все пак зад тая дума намира едно искрено чувство, една страстна любов. Но не такова впечатление получаваме винаги от стиховете на по-младите поети. В техни уста подобни думи звучат наизустено, купешки, звучат твърде кухо, лишени от партийна страст. При тях на личи страстно изстраждане на идеите, а по-скоро възприемането им по външен път. Често пъти техните екскурзии в областта на големите обществени въълнения са твърде дилетантски и те често вземат ролята на лекомислени доброволци при всяко по-голямо обществено събитие.

С тоя недостиг на изстрадани идеи се обясняваме на всяка крачка в тяхното творчество. Затова често пъти техните терзания са твърде външни и не издават никакво по-дълбоко въълнение. В това отношение е твърде показателен случай с Владимир Башев, в чиято поезия обществените въпроси, въпреки че са поста-

вени с острота, обикновено не достигат до по-скромените възлияния на читателя.

В стихотворения като „Осма симфония“, „Размишления пред едно гробище“, „Стихотворение за живите“ се говори за важни, велики, даже страшни неща, но никой от тях изрядно построени, гладки строфи не стряска, не буди тъжни спомени, героични настроения. Въпреки целия си външен драматизъм, Владимир Башев не успява да получи минимален емоционален ефект. Затова тук има много ударения, много въпроси, много „О“ (Човечество! Кажй ми как можа? Кажй ми как позволи? Защо допусна?), а не се получава емоционален отговор от страна на читателя. Думи, думи, би казал принц Хамлет — нищо повече. Всички тия стихотворения, на пръв поглед написани на много важни теми, са твърде безлични, безцветни, защото не са съгряти от никаква определена идейна страст. Тоя „идеен дилетантизм“ тегне над някои млади поети, прави твърде външен подхода към такава първостепенно важна от идейно гледище тематика. Хубаво, че един поет като Владимир Башев прояви продуктивност в областта на „публицистичната поезия“ (да си послужим с един стар термин) и то в един момент, когато тоя сектор от нашата млада поезия беше твърде занемарен, когато много поети, по най-старомоден начин, въздишаха по месеца и звездите и по очите на любимата. Макар че можеше и досега да си пише интимни стихове (както даде в миналото сполучливи цикли любовна поезия), той смело се гмурка в една много по-сериозна обществена проблематика. В тоя смисъл работата му в един наш ежедневник го свързва по-тясно със задачите на живота, повече „приземи“ неговите поетични настроения, даде им една по-ударна обществена сила. Вместо да се приюти спокойно в тългите на нашите солидни, малко немички литературни издания, той пожела неговите стихове да се явят в първите страници на ежедневниците, там където напират тревожните новини за Унгария и Суец, за Ирак и Конго, където се поставят въпросите на нашето ускорено икономическо развитие.

Но Башев не усети, че изведнъж бе поставен на едно толкова важно място, което изисква много от един поет. Не че лютата течност на актуалната политика разяда тоя нежен поетичен организъм. Не! Той не можа да понесе изискванията на злободневната поезия; тия нетърпеливи, напирани изисквания малко пораздърпаха неговия стих, пораздърпаха неговата поетична дреха. Владимир Башев от определил „качественик“ в средата на нашата млада поезия, започна да се превръща в производител. Той не винаги има подготвка да понесе тежестта на връхле-

тялото го събитие, да реагира и с политически нерв и с енергичен език, с оригинална, жива форма на събитията. Тогава масово нахлу в неговата поезия елементът на фалшив драматизъм.

Само големи дарования могат да издържат докрай на гражданската поезия. Дарования, за които политическата действителност е страст, вдъхновение, съдба. А при по-скромни дарования се получава претенциозен шум, политически подскоци, без едно дълбоко гражданско и идейно вдъхновение.

Стихотворенията на Смирненски, хумористичните и нехумористичните, са една поетична енциклопедия на политическия живот след Първата световна война. Там живеят продажни социалистически лидери, фалирали генерали и банкрутирали политици, там живеят многобройните рицари на реакцията, обрисувани от ръката на големия пролетарски художник. Там всяко политическо лице и събитие е живо обрисувано, независимо дали е първостепенно или второстепенно, важното е да е почувствувано. Смирненски дава великолепен политически портрети на дипломати, министри, политически дейци от буржоазния лагер, а топлата отзивчивост на своето голямо сърце раздава на героите на пролетариата, на незабравимите Р. Люксембург и К. Либкнехт.

А някои съвременни поети, между които е най-често и Вл. Башев, твърде външно подхождат към богатата тематика на политическата действителност. Те смятат, че е съвсем достатъчно да се споменат Фидел Кастро и неговите бойни другари, за да имаме революционно „заострено“ и „актуално“ стихотворение. Героите на нашата политическа съвременност фигурират в техните произведения не като художествени образи, изстрадали индивидуално, а като имена.

Много хубаво, че поети като Владимир Башев са жадни за съвременността, търсят съвременното звучение на поезията, чувствителни са към революционната романтика по света. Лошото е, че те са лишени от идейно-страстен поглед към действителността, от по-дълбоки размишления върху нея.

Външният театрален драматизъм пречи на Вл. Башев да има по-непосредствено отношение към живота. От стихотвореният цикъл „Шест стихотворения по поръчка на моята любима“ е възможно да стане нещо тревожно и правдиво, обогатено с барутен дим и с възлияния, отразяващо ония тревожни дни, но младият поет се изгубва в кухи фрази, заклинания, театрални жестове, обещания за бъдещо изпитание и т. н. и т. н.

Той сякаш не пише интимни писма до

недостигът на чувства, липсата на тънък емоционален живот. Обикновено такива поети теоретизират върху своята слабост, обичат да мъдруват върху „рационалното“ и „емоционално“ начало на поезията. Но Владимир Башев за разлика от тях прикрива като срамен недостатък своята емоционална бедност, своята слаба способност към истински поетически възторг и убедителен патос. Той не смее да покаже емоционалната си сухота, сърчно иска да я прикрие с разни псевдолирични „синтетични“ емоции. Самото заглавие на новата му стихосбирка („Преодоляване на гравитацията“) го издава още в началото. Това не е заглавие на поетична книга. То звучи като техническо ръководство по поправяне на електрическите бупони. Книга с такова заглавие методистите от библиотеките преспокойно биха отправили в раздел „техника“. От това заглавие все рационална скука и отекченост. Но да не ставаме дребнави. Не това е най-важното.

Вярно е, че един поет може са се изчерпи емоционално, не винаги могат да преливат топли вълни към неговото сърце. Ще има периоди на подем и упадък, на емоция и рутинерство.

Но Башев прибрзано се обяви за „тревожна антена“ и не знаем какво още. А все по-ясно виждаме в наши дни, че тая „антена“ не е твърде тревожна. Тя започва механично, отекчено да работи. У Владимир Башев все повече се наслояват черти на поетично спокойствие, той все повече се превръща в един самодоволен съвременник, все повече се подрязват младежките криле на неговата поезия. Той не изживява вътрешни съмнения, не познава никакви нравствени сътресения и конфликти.

Един образ се е натрапил в нашето съзнание още от първата му стихосбирка. Става дума за хубавото стихотворение „Чаша ром“. Понеже нашата литература познава стихове, които са се превръщали в нежелателни бумеранги срещу техните създатели, загрижени сме за съдбата на тоя млад поет. Да не би вътрешното му успокоение (което никак не хармонира на външното му безпокойство) да доведе самия наш поет до положението на лирически герой на „Чаша ром“. А това стихотворение е страшно. Там има атмосфера, която е гибелна за интелектуалеца, от него все тих ужас, примирение на интелекта, снобизъм, безилие при възприемане на културата, духовна еснафщина, която погубва всякаква красота. Да си припомним това стихотворение:

Смущава ме спокойният ти дом,
смущава ме спокойният ти глас
и тази вечна малка чаша ром
на масичката ти. . .
О, аз
не съм сектант
и мил ми е уюта
на тая стая с мълчалива мебел,
с последния портрет на Ив Монтан
и немското издание на Хегел,
и тази неизменна чаша ром, но
тук трябва да седа,
стаил гласа,
тук трябва да следя
и слушам скромно
лениви мисли, празни словеса
и сам да притъпявам острито
на мисълта, на нервите, на нравата
в креслата на килимите, което
ако не ме убива, ме отравя.

ЗДРАВКО ПЕТРОВ